

Шевченко Н. В.

*к.е.н., головний експерт першого відділу досліджень і розслідувань,
Сумське обласне територіальне відділення Антимонопольного комітету України*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

Анотація. Розглянуто та узагальнено існуючі погляди вчених щодо напрямів удосконалення і реформування державного фінансового контролю в Україні. Зроблено аналіз узагальнених підходів. Запропоновано та обґрунтовано напрями реформування системи державного фінансового контролю в Україні.

Ключові слова: державний фінансовий контроль, система державного фінансового контролю.

Shevchenko N. V.

*PhD in Economics, Chief expert of First Research and investigation department,
Sumy Regional Territorial branch of Antimonopoly Committee of Ukraine*

CURRENT ISSUES IN THE REFORM OF STATE FINANCIAL CONTROL SYSTEM IN UKRAINE

Abstract. Considered and summarizes current scientific views on areas of improvement and reform of public financial control in Ukraine. The analysis of generalized approaches. A reasonable directions and reform of public financial control in Ukraine.

Keywords: state financial control, the system of financial control.

JEL Classification: H 11, G 18, G 28.

Шевченко Н. В.

*к.э.н., главный эксперт первого отдела исследований и расследований,
Сумское областное территориальное отделение Антимонопольного комитета Украины*

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ РЕФОРМИРОВАНИЯ СИСТЕМЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО ФИНАНСОВОГО КОНТРОЛЯ В УКРАИНЕ

Аннотация. Рассмотрены и обобщены существующие взгляды ученых относительно направлений совершенствования и реформирования государственного финансового контроля в Украине. Сделан анализ обобщенных подходов. Предложены и обоснованы направления реформирования системы государственного финансового контроля в Украине.

Ключевые слова: государственный финансовый контроль, система государственного финансового контроля.

Вступ. Проблема забезпечення прозорості та законності окремих ланок фінансової системи України за всіх часів привертала до себе пильну увагу вчених і фахівців. Поряд із цим, як свідчать, офіційні статистичні дані, щодо тенденцій розвитку фінансової системи та окремих її частин – проблема все ще існує та потребує негайного вирішення. В той же час не можливо не погодитись із більшістю вчених та фахівців, які стверджують, що прозорість та законність фінансової системи України в повній мірі залежить від дієвості державного фінансового контролю, а, отже, будь-які вади в фінансовій системі зумовлюють необхідність удосконалення державного фінансового контролю.

Аналіз досліджень та постановка завдання. Слід відмітити, що питання удосконалення державного фінансового контролю в достатній мірі висвітлено в наукових працях вчених та фахівців: Гулько В.В. [2], Есманов О.М. [3], Симоненко В.К. [9], Хмельков А.В. [11], Шевчук О.А. [12] тощо та окреслено в діючому законодавстві

[1, 4, 6]. Але все ж таки, питання на сьогодні залишається остаточно не вирішеним й досі виступає предметом дискусій.

Метою даної статті є уточнення та обґрунтування напрямів реформування системи державного фінансового контролю в Україні.

Результати дослідження. Як зазначалось вище, багато вчених пропонують власні напрями із удосконалення державного фінансового контролю в Україні.

Так, наприклад, Гулько В.В. [2] відносить до пріоритетних напрямів модернізації державного фінансового контролю наступні: створення єдиної термінологічної бази у сфері державного фінансового контролю; гармонізація державного фінансового контролю, в тому числі на рівні організації бюджетного процесу на місцевому рівні; посилення результативності державного фінансового контролю не лише на стадії формування бюджетних доходів, а й на стадії фінансування бюджетних видатків; забезпечення подальшого розвитку державного управління у сфері державного фінансового контролю, в тому числі на регіональному рівні; впровадження чіткої системи відповідальності учасників фінансових відносин за вчинення фінансових порушень; підвищення етично-морального рівня та професійної кваліфікації державних службовців, які працюють у бюджетній сфері; узагальнення й впровадження кращого європейського досвіду у сфері організації державного фінансового контролю; забезпечення подальшого розвитку внутрішнього фінансового контролю; проведення якісно нової кадрової політики в органах державного фінансового контролю на основі методик відбору та підготовки персоналу, апробованих в країнах ЄС [2]. Також в даному дослідженні підкреслено, що будь-які удосконалення повинні відбуватись в контексті європейської інтеграції.

В той же час, Фурман І.В. [10], наполягає також на врахуванні зарубіжного досвіду державного фінансового контролю.

Такі автори, як Шевчук О.А. та Копотієнко Т.Ю. [12], серед визначених напрямів реформування зазначають: забезпечення незалежності вищих органів контролю. Зазначаючи при цьому, що досягти незалежності вищих органів контролю надзвичайно складно: якщо орган незалежний і від виконавчої, і від законодавчої влади. На погляд цих вчених неефективною також є участь Рахункової палати в підготовці проекту Державного бюджету. Вона виступає як дорадчий, який надає пропозиції, але не володіє повноваженнями вносити корективи до проекту бюджету. Таке обмеження повноважень значно зменшує роль Рахункової палати в бюджетному процесі. Але водночас участь Рахункової палати у цьому процесі не повинна загрожувати її незалежності під час наступного контролю виконання бюджету. Цей контрольний орган отримує більше незалежності у ході консультування Верховної Ради, якщо її бюджетне фінансування знаходитиметься поза впливом виконавчої влади. Тому вважаємо за необхідне доопрацювання Закону України «Про Рахункову палату» [4], у якому має бути передбачено посилення ролі Рахункової палати в системі державного фінансового контролю, чітке визначення її статусу як незалежного органу державного фінансового контролю і видів аудиту, якими вона уповноважена проводити, - аудит ефективності, фінансовий аудит та аудит відповідності.[12]

Поряд із цим, Есманов О.М., [3] у власному дослідженні пропонує наступні напрями удосконалення державного фінансового контролю в Україні: дотримання міжнародних принципів фінансового контролю на державному та регіональному рівнях; впровадження превентивних форм державного фінансового контролю в роботу контролюючих суб'єктів; організація роботи внутрішнього аудиту в бюджетних установах та організаціях; використання ризико-орієнтованого підходу при виборі об'єктів перевірки серед бюджетних підприємств, установ, організацій і підприємств, що використовують бюджетні фінансові ресурси або державне майно. [3]

Водночас, Корнеєв М.В. [7], слушно зазначає у власних працях в контексті удосконалення державного фінансового контролю наступне: «нині в Україні функціонує значна кількість державних органів і служб, які тією чи іншою мірою здійснюють фінансовий контроль. Оскільки ситуація в країні вимагає від суб'єктів державного фінансового контролю значно ефективніших дій, спрямованих на подолання кризових явищ в економіці та наведення належного порядку у використанні матеріальних і фінансових ресурсів у суспільстві, потреба у забезпеченні координації системи державного контролю в Україні стає доволі актуальною та своєчасною. Координація фінансового контролю передбачає таке узгодження ініціювання та виконання контролюючих функцій, яке забезпечує охоплення контрольованих об'єктів, принаймні, одним із суб'єктів, якщо інші з певних причин не здійснюють своїх функцій. Необхідно проведення не тільки ревізій та перевірок, а й аудиту ефективності. На підставі результатів фінансового контролю потрібно вживати коригуючі заходи, які були б спрямовані на запобігання повторення порушень у майбутньому, які б допомогли вибудувати економічну стратегію та економічну політику держави.» [7]

Цікавим є підхід Коваленко Ю.М. та Скуратівської І.А., [5] які зазначають про те, що державний фінансовий контроль може бути ефективним за умов дотримання послідовності таких дій: виявлення наявних проблеми у фінансовій сфері, що потребують державного регулювання, аналіз їх впливу на економічну ситуацію у країні; прогнозування можливих змін ситуації в країні за втручання держави в економічні процеси для вирішення даної проблеми та без її втручання; визначення цілі державного фінансового контролю; оцінювання всіх альтернативних варіантів досягнення цілей; обґрунтування вибору конкретного варіанта вирішення проблеми; деталізація обраного методу (спосіб, механізм, термін його реалізації, а також органи, що будуть задіяні для його виконання); оцінювання ризиків впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища за впровадження заходів щодо подолання проблем; визначення економічної ефективності від реалізації даних заходів для держави, суб'єктів господарювання та громадян; впровадження розроблених дій та заходів; контроль і коригування даного процесу. [5]

Хмельков А.В. [11] виділяє три вектори модернізації системи державного фінансового контролю в Україні: визначення сукупності складових елементів цілісної системи державного фінансового контролю; формування незалежності в першу чергу Державної фінансової інспекції України шляхом виведення його зі складу та підпорядкування Міністерства фінансів України, зробивши окремим відомством в системі центральних органів виконавчої влади, безпосередньо підпорядкованим главі виконавчої гілки влади країни; третій вектор модернізації передбачає вирішення низки завдань: по-перше, провести порівняння розвитку державного фінансового контролю, що пропонується в концептуальних розробках науковців і фахівців-практиків, з тим, що закріплено у відповідних нормативно-правових актах; по-друге, визначити на фактичних прикладах підпорядкованість того чи іншого суб'єкта й об'єкта державного фінансового контролю; по-третє, провести узагальнення та систематизацію законодавчих актів, що регламентують здійснення повноважень, які розроблялися, пропонувалися та вводилися в дію як міжнародними, так і внутрішніми актами. [11]

Такі вчені як Пальцун І.Н. та Дудник А.І. [8] підкреслюють необхідність вдосконалення діяльності органів державного і комунального секторів, підвищення якості державного управління; законодавче регулювання питань формування системи державного фінансового контролю, проведення внутрішнього аудиту. [8]

Таким чином існує велика кількість поглядів, які можна узагальнити наступним чином (таблиця 1)

Таблиця 1

Аналіз поглядів щодо удосконалення державного фінансового контролю в Україні

Автор	Ознака пропозицій автора щодо удосконалення державного фінансового контролю в Україні						
	якісна кадрова політика	системний підхід до побудови	удосконалення понятійно-термінологічного підґрунтя	розмежування повноважень суб'єктів державного фінансового контролю	впровадження зарубіжного досвіду	впровадження нових форм державного фінансового контролю	удосконалення законодавчого підґрунтя
Гулько В.В.[2]	+		+	+	+	+	+
Есманов О.М. [3]					+	+	
Коваленко Ю.М., Скуратівської І.А.[5]		+					
Корнєєв М.В.[7]						+	
Пальцун І.Н., Дудник А.І. [8]						+	+
Фурман І.В.[10]					+		
Хмельков А.В.[11]	+		+	+			+
Шевчук О.А., Копотієнко Т.Ю.[12]				+			

Як, видно із таблиці 1, існує багато різних поглядів на удосконалення системи державного фінансового контролю в Україні із цього приводу можна запропонувати наступні напрями реформування системи державного фінансового контролю в Україні (рис. 1).

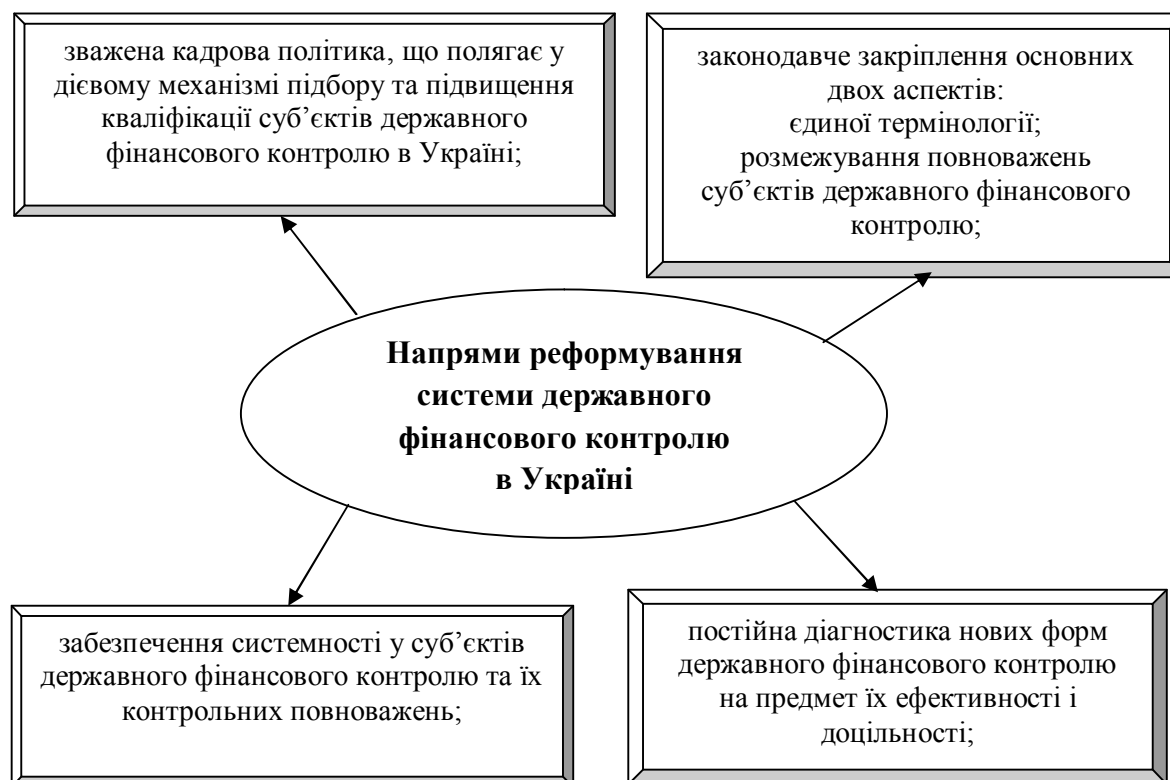

Рис. 1. Напрями реформування системи державного фінансового контролю в Україні

Безперечно, всі перелічені на рис. 1, напрями повинні здійснюватись лише з урахуванням зарубіжного досвіду в цій сфері.

Висновки. Наукова новизна даного дослідження полягає в уточненні й обґрунтуванні напрямів реформування системи державного фінансового контролю в Україні.

При цьому, як напрямок подальших досліджень, слід вказати необхідність побудови системи державного фінансового контролю в Україні з урахуванням запропонованих напрямів реформування.

Література

1. Бюджетний Кодекс України, 2010 // Електронний ресурс: <http://zakon2.rada.gov.ua>
2. Гулько В.В. Модернізація державного фінансового контролю в Україні відповідно до європейської практики // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – №1. – с. 199-204.
3. Есманов О. М. Реформування системи державного фінансового контролю в Україні // Бізнес-інформ №12, 2012. - с.32-34.
4. Закон України «Про Рахункову палату»// Електронний ресурс: zakon.rada.gov.ua
4. Коваленко Ю.М., Скупатівська І.А. Державний фінансовий контроль: сутність і призначення // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка і право), № 2(57) 2012, с. 74-79
5. Концепція розвитку державного внутрішнього фінансового контролю // Електронний ресурс:<http://zakon1.rada.gov.ua>
6. Корнеєв М.В. Сутність та роль державного фінансового контролю на місцевому рівні //Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка». Вип. 5(2), 2011 с.125-128
7. Пальцун І.Н., Дудник А.І. Государственный финансовый контроль в Украине: сущность и тенденции развития// *Modern problems and ways of their solution in science, transport, production and education* 2012.- с.67-73
8. Симоненко В.К. Основи єдиної системи Державного фінансового контролю в Україні : монографія / В.К. Симоненко, О.І. Барановський, П.С. Петренко. – К.: Знання України, 2006.-280 с.
9. Фурман І.В., Сивак Б.В., Покотило Ю.Б. Проблеми підвищення ефективності здійснення державного фінансового контролю в Україні // Збірник наукових праць ВНАУ, №2 (64), 2012. –с. 198-202
10. Хмельков А.В. Вектор модернізації державного фінансового контролю// Електронний ресурс: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/apdu/2010-2/doc/2/13.pdf>.
11. Шевчук О.А., Копотієнко Т.Ю. Реформування органів державного фінансового контролю України в умовах євроінтеграції // Економічний часопис – XXI, № 5- 6(1), 2013, с. 53-55.

Стаття надійшла до редакції 30.10.2013

References

1. *Budzhetyni Kodeks Ukrainy* (2010). Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua>.
2. Hulko V. V. (2011). *Modernizatsiya derzhavnoho finansovoho kontrolyu v Ukraini vidpovidno do evropeyskoi praktyky. Aktualni problemy ekonomiky, 1*, 199-204.
3. Esmenov O. M. (2012). *Reformuvannya systemy derzhavnoho finansovoho kontrolyu v Ukraini. Biznes-inform, 12*, 32-34.
4. *Zakon Ukrainy «Pro Rakhunkovu palatu»*. Retrieved from zakon.rada.gov.ua.
5. Kovalenko Yu. M., Skupativska I. A. (2012). *Derzhavnyi finansovyi kontrol: sutnist i pryznachennya. Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu DPS Ukrainy (ekonomika i pravo), 2(57)*, 74-79.
6. *Kontseptsiya rozvytku derzhavnoho vnutrishnoho finansovoho kontrolyu*. Retrieved from <http://zakon1.rada.gov.ua>.
7. Korneev M. V. (2011). *Sytynist ta rol derzhavnoho finansovoho kontrolyu na mistsevomu rivni. Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu. Seriya «Ekonomika». Vyp. 5(2)*, 125-128.
8. Paltsun I. N., Dudnik A.I. (2012). *Hosudarstvennyi finansovyi kontrol v Ukraine: sushchnost i tendentsii razvitiya. Modern problems and waus of their solution in science, transport, production and education. 67-73*.
9. Symonenko V. K., Baranovsky O. I., Petrenko P. S. (2006). *Osnovy edynoi systemy Derzhavnoho finansovoho kontrolyu v Ukraini*. Kyiv: Znannya Ukrainy.
10. Furman I. V., Syvak B. V., Pokotylo Yu. I. (2012). *Problemy pidvyshchennya efektyvnosti zdiysnennya derzhavnoho finansovoho kontrolyu v Ukraini. Zbirnyk naukovykh prats VNAU, 2(64)*, 198-202.
11. Khmelkov A.V. *Vektor modernizatsii derzhavnoho finansovoho kontrolyu*. Retrieved from <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/apdu/2010-2/doc/2/13.pdf>.
12. Shevchuk O. A., Kopotiyenko T. Yu. (2013). *Reformuvannya orhaniv derzhavnoho finansovoho kontrolyu Ukrainy v umovakh evrointehratsiyi. Ekonomichnyi chasopys - XXI, 5- 6(1)*, 53-55.

Received 30.10.2013